

## บทความวิจัย

# ปัญหาการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวจำเลย ในชั้นพิจารณาคดีของศาล

## PROBLEMS ON USING ELECTRONIC MONITORING DEVICES AS A CONDITION FOR BAILING UNDER COURT ORDER

ปาลิดา มณีโชติ

Palida Maneechod

หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

burin1982@hotmail.com

## บทคัดย่อ

หลักการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรม คือ การมีตัวจำเลยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน โดยหลักการแล้วไม่ควรควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้ต้องกระทำเช่นนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันในการมีตัวจำเลยและเพื่อป้องกันมิให้จำเลยไปกระทำความผิดอีกหรือขัดขวางการดำเนินคดีโดยไปยุ่งเกี่ยวหรือทำลายพยานหลักฐานโดยมิชอบและได้มีข้อสันนิษฐานว่าจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้น แม้จะมีการกล่าวหาบุคคลหนึ่งบุคคลใดว่ากระทำความผิดอาญา การปล่อยชั่วคราวนำไปสู่ความไม่เสมอภาคในแง่ที่ว่าบุคคลที่มีฐานะทางการเงินการเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวดีกว่าบุคคลที่มีฐานะทางการเงินการเศรษฐกิจไม่ดีเพราะตามหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายไทยมีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือมีหลักประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ดังนั้นหากมีวิธีการอื่นนอกจากการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวดังกล่าวสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางการเงินการเศรษฐกิจไม่ดี ย่อมทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้นมีโอกาสได้รับการปล่อยตัวมากขึ้น ดังนั้นหากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้จะเป็นหลักประกันเสรีภาพและให้โอกาสผู้ต้องหาได้เข้าถึงความยุติธรรมได้มากขึ้น

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวทางในการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว โดยเสนอให้นำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวจำเลยซึ่งจำเลยที่จะเข้าหลักเกณฑ์นั้นต้องมีฐานะยากจน ไม่สามารถหาหลักประกันได้และที่สำคัญคือต้องร้องขอด้วยความสมัครใจว่าจะให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนหลักประกัน และศาลจะใช้ดุลพินิจว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ โดยที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นต้องถูกควบคุมหรือจำกัดพื้นที่โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

**คำสำคัญ:** เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ปล่อยชั่วคราว คำสั่งศาล การติดตามตรวจสอบ

## ABSTRACT

A core principle of criminal litigation in the criminal justice system is the defendant's ability to access the criminal justice system in order to prove his innocence. In principle, the defendant should not be detained except it is necessary to do so. It is the assurance to have the defendant present during trial and to prevent the defendant from committing other offences or obstructing justice by means of tempering evidence. The defendant is presumed innocent until proven guilty. Unless a final judgment is filed against the defendant, he shall not be treated as an offender. Therefore, even though a person is accused of committing a crime, a provisional release can lead to inequality. In other words, the defendant with high social status is more likely to be released than the counterpart with lower social status. According to the conditions of granting provisional release under Thai law, the competent authority may permit a provisional release of a person without bail, with security, or with bail and security. In practice and in most cases, judges always order provisional release with security. Therefore, if there are any means other than a permission to a provisional release for the alleged offender or the defendant with low income, a chance for provisional release of such alleged offenders or defendants will be increased. The application of electronic monitoring devices for provisional release shall therefore better assure the freedom and access to justice to the have-nots.

The researcher hereby suggests that electronic monitoring devices shall be used as another alternative for provisional release for the disadvantaged defendant on voluntary basis as a replacement for security. In addition, judges will use discretion whether to order provisional release with a condition of electronic monitoring and the alleged offender or the defendant is released under travelling and space restriction to ensure equality of access to justice.

**Keywords:** electronic device, bailing, court order, monitoring

## บทนำ

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ติดตัวมาความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของบุคคลก็เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่ง ไม่อาจแยกออกจากความเป็น

มนุษย์ได้ และบุคคลจะถูกทรมานหรือลงโทษด้วยวิธีการรุนแรงร้ายแรงมนุษยธรรมไม่ได้ การจำกัดสิทธิเสรีภาพและเสรีภาพของบุคคล เช่น การจับ การค้น การคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลซึ่งต้องอาศัยอำนาจตาม

บทบัญญัติของกฎหมายและจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น จะให้กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ๆ ไม่ได้ ตามหลักสากลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก โดยข้อ 9 กำหนดว่า “บุคคลใดจะถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศโดยพลการมิได้” และข้อ 11(1) กำหนดว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี” ซึ่งจากหลักดังกล่าวมนุษย์ทุกคนย่อมมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และมีสิทธิเท่าเทียมกันในชีวิตร่างกาย การจับกุม กักขังจะต้องกระทำโดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดและทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม ทั้งต้องมีหลักประกันว่าจะมีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม ในระหว่างดำเนินคดีจะปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพราะยังไม่มีคำพิพากษาว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด

นอกจากนี้ยังมีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

ข้อ 9 (1) “บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม หรือลดหย่อนศักดิ์ศรีของบุคคลมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

(3) บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการและจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดีแต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณาและจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษาเมื่อถึงวาระนั้น” หลักมาตรฐานสากลนี้ ถือเป็นการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ โดยเป็นการกำหนดมาตรการเพื่อให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติไปในทางเดียวกันโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐจะต้องเข้ามาดูแลประโยชน์ส่วนรัฐ คือการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ ต้องเข้ามาดำเนินคดีอาญาเพื่อชี้ขาดเรื่องที่เกิดการกล่าวหาซึ่งวิธีการดำเนินคดีย่อมกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยเฉพาะผู้ถูกกล่าวหาที่จะต้องถูกมาตรการบังคับในเรื่องการจับ การควบคุม การขัง โดยเหตุที่จะต้องมีการออกหมายจับก็เพราะเกรงว่าบุคคลเหล่านั้นจะหลบหนี เนื่องจากผู้ต้องหาถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควรและบุคคลนั้นเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือเมื่อผู้ต้องหาไม่ได้ถูกควบคุมหรือขังอยู่ไม่มาตามกำหนดนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนี เกรงว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน

หลักการที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรม คือต้องมีตัวจำเลยเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ และมีข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคล

ใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้น แม้จะมีการกล่าวหาบุคคลหนึ่งบุคคลใดว่ากระทำความผิดอาญา โดยหลักการแล้วไม่ควรควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้ต้องกระทำเช่นนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นหลักประกันในการมีตัวจำเลยและเพื่อป้องกันมิให้จำเลยไปกระทำความผิดอีกหรือขัดขวางการดำเนินคดีโดยไปยุ่งเกี่ยวหรือทำลายพยานหลักฐานโดยมิชอบหรือแม้แต่เพื่อความปลอดภัยของจำเลยเอง และเพื่อประกันการบังคับโทษ เพราะไม่ว่าจะเป็นการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาสืบพยาน การพิพากษาคดีในศาล ตลอดจนการบังคับโทษโดยราชทัณฑ์ ล้วนแล้วแต่มีความจำเป็นต้องมีตัวจำเลยในการดำเนินคดีในทุกขั้นตอน

เมื่อบุคคลต้องถูกควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐแล้ว จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของจำเลยให้ได้รับอิสรภาพชั่วคราว จึงได้มีบทบัญญัติเรื่อง “การปล่อยชั่วคราว” หรือการประกันตัวจำเลยในระหว่างพิจารณาคดีขึ้น เพื่อไม่ให้จำเลยนั้นต้องถูกคุมขังโดยไม่จำเป็นและเพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสแสวงหาพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้อย่างเต็มที่

การปล่อยชั่วคราวจำเลยตามกฎหมายไทยมี 3 รูปแบบ คือ 1.การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน 2. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และ 3. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน โดยในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้โดยก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้นและต้องมีข้อความว่าผู้ถูกปล่อย

ชั่วคราวหรือผู้ประกันจะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้และในคดีอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ หากจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย ก่อนที่จะปล่อยไป ให้จำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียกเท่านั้น ซึ่งหากไม่ปรากฏเหตุตามมาตรา 108/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะก่อให้เกิดอันตรายประการอื่นแล้ว ก็ต้องปล่อยชั่วคราวจำเลยไป แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ผู้ที่มีอำนาจในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวมักจะมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือปล่อยโดยมีประกันและหลักประกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะจะมองว่าจำเลยอาจกลัวถูกยึดเงินหรือทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจึงไม่กล้าหลบหนีไปก่อนการพิจารณาคดี ดังนั้นเพื่อให้มั่นใจว่าจำเลยจะไม่หลบหนี จึงแก้ไขปัญหาด้วยการกำหนดอัตราเงินประกันที่ตายตัวตามฐานความผิด โดยมิได้พิจารณาถึงความจำเป็นในการควบคุมตัวจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ และได้คำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมแห่งคดี รายได้ ฐานะและความสามารถของจำเลยแต่ละคน เพราะปัจจัยต่างๆ ของแต่ละคนย่อมไม่เท่ากัน และทำให้เกิดปัญหาสำหรับจำเลยที่มีฐานะทางการเงินไม่ดีไม่สามารถหาประกันหรือหลักประกันมาใช้ในการขออนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ ทำให้ต้องถูกควบคุมตัวไว้ในระหว่างการสอบสวนหรือในระหว่างพิจารณาคดีโดยไม่จำเป็น และไม่มีโอกาสไปแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งหากจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในทางปฏิบัติก็เท่ากับ

ว่าจำเลยต้องถูกคุมขังทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีคำพิพากษาว่าเขากระทำความผิดซึ่งสอดคล้องกับหนังสือของ ภิศรศักดิ์ วรรณแสง (2539)

ในปัจจุบันประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวยังคงเกิดขึ้นหลายประการดังเช่น การขอปล่อยชั่วคราว กล่าวคือ คนที่มีฐานะทางการเงินที่ดีหรือคนรวยย่อมสามารถที่จะขอปล่อยชั่วคราวได้ทันทีเนื่องจากมีทรัพย์สินหรือสามารถหาบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักประกันให้แก่ตนได้ แต่คนที่มีฐานะทางการเงินที่ไม่ดีหรือคนจนหรือประชาชนทั่วไป การจะขอปล่อยชั่วคราวได้ทันทีเป็นเรื่องที่อาจไม่สามารถกระทำได้ในทันที รวมถึงการหาหลักประกันหรือบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักประกัน หากการพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ จะพิจารณาจากการที่ว่าจำเลยจะหลบหนีหรือไม่ และจะมีภัยอันตรายเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวหรือไม่ อันเป็นข้อพิจารณาในลำดับต้น และมีน้ำหนักมากกว่าเหตุตามกฎหมายข้ออื่น การสั่งปล่อยชั่วคราวก็จะเป็นไปด้วยความยุติธรรมและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น และไม่ว่าจำเลยจะเป็นคนยากจนหรือร่ำรวยก็จะมีโอกาสได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวที่เท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกันมากที่สุด

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และที่มาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาลและการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายต่างประเทศ ที่อาจนำมาปรับใช้กับการ

ปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย

3. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมของการปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาระบบกฎหมายไทย เพื่อให้กฎหมายเรื่องการปล่อยชั่วคราวมีความชัดเจนและมีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

### ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และที่มาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาลและการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว
2. เพื่อทราบถึงหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายต่างประเทศ ที่อาจนำมาปรับใช้กับการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย
3. เพื่อมีแนวทางที่เหมาะสมของการปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์
4. เพื่อมีแนวทางการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาระบบกฎหมายไทย เพื่อให้กฎหมายเรื่องการปล่อยชั่วคราวมีความชัดเจนและมีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

### ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการมุ่งศึกษาถึง แนวคิด ประวัติความเป็นมา หลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล ทั้งในระบบกฎหมายของประเทศไทยและระบบกฎหมายต่างประเทศที่มีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมในชั้นต่าง ๆ และจะศึกษาและเปรียบเทียบ

การควบคุมผู้ต้องโทษโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายสหราชอาณาจักร เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการบังคับใช้กับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์กฎหมายไทย

### สมมติฐาน

การปล่อยชั่วคราวเป็นมาตรการผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพในร่างกายหรือเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของผู้ต้องหาหรือจำเลยอันเนื่องมาจากหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย (in dubio pro reo) เนื่องจากเป็นกรณีที่มีความจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะหากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว กรณีก็ต้องปล่อยตัวผู้นั้นไปเลยทีเดียว และเมื่อเป็นกรณีที่ไม่มี ความจำเป็นจะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว การปล่อยชั่วคราวก็จะไม่เข้าสู่การพิจารณา

ในทางปฏิบัติการปล่อยชั่วคราว ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ การปล่อยชั่วคราวนำไปสู่ความไม่เสมอภาคในแง่ที่ว่าบุคคลที่มีฐานะทางการเงินดีย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวดีกว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เพราะตามหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายไทยมีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือมีหลักประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ดังนั้นหากมีวิธีการอื่นนอกจากการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวดังกล่าวสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ย่อมทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้นมีโอกาสได้รับการปล่อยตัวมากขึ้น ดังนั้นหากมีการนำ

เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้จะเป็นหลักประกันเสรีภาพและให้โอกาสผู้ต้องขังได้ต่อสู้เข้าถึงความยุติธรรมได้มากขึ้น

### กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนโดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทางด้านอาชญวิทยาและทัณฑวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ความหมายของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ประวัติ รูปแบบและการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้กับกระบวนการปล่อยชั่วคราวของกฎหมายไทย อันจะเป็นการช่วยลดปัญหาและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของจำเลยที่ไม่สามารถหาหลักประกันมาให้เพียงพอแก่หลักประกันที่ศาลเรียก

### ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร โดยจะศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ โดยทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากตำรากฎหมายไทยและต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ คำพิพากษาของศาล ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบการสัมมนา ความเห็นของนักนิติศาสตร์ รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อที่จะได้รวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อศึกษาวิจัยและนำมาเป็นแนวทางในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

## สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

### สรุปผลการวิจัย

ในปัจจุบันประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวยังคงเกิดขึ้นหลายประการดังเช่น การขอปล่อยชั่วคราว กล่าวคือ คนที่มีฐานะทางการเงินที่ดีหรือคนรวยย่อมสามารถที่จะขอปล่อยชั่วคราวได้ทันทีเนื่องจากมีทรัพย์สินหรือสามารถหาบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักประกันให้แก่ตนได้ แต่คนที่มีฐานะทางการเงินที่ไม่ดี หรือคนจน หรือประชาชนทั่วไป การจะขอปล่อยชั่วคราวได้ทันทีเป็นเรื่องที่อาจไม่สามารถกระทำได้ในทันที รวมถึงการหาหลักทรัพย์สินหรือบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักประกันดังจะกล่าวต่อไปนี้

#### 1. ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาล

การปล่อยชั่วคราวกฎหมายกำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาล ศาลก็คือผู้พิพากษาซึ่งเป็นบุคคล ดังนั้นดุลพินิจของแต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน แตกต่างกันตามเหตุและปัจจัยพื้นฐานของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรินทร์ มากชูชิต (2555) คือบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไว้อย่างกว้างโดยให้ใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจภายในขอบเขตของกฎหมายตามแต่ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่ปรากฏเฉพาะเรื่องโดยเปิดโอกาสให้ศาลมีการใช้ดุลพินิจในการกลั่นกรองอย่างกว้างขวางเพื่อมุ่งเน้นด้านประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย แต่การใช้ดุลพินิจนั้นหากใช้ตามอำเภอใจ ปราศจากเหตุผลไม่มีการควบคุมตรวจสอบก็อาจก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้ ดังนั้นจึงต้องมีการจำกัดขอบเขตของการใช้ดุลพินิจและต้องสามารถควบคุมและตรวจสอบได้หากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับจำเลยในการปล่อย

ชั่วคราวซึ่งผู้มีอำนาจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้นั้นก็คือศาล ซึ่งต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเช่นกัน ดังนั้น หน่วยงานศาลจึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการในการพิจารณาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ศาลทุกศาลปฏิบัติไปในทางเดียวกัน ไม่สร้างภาระให้กับจำเลยมากเกินไป

อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้หรือไม่นั้น ก็ยังต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ถึง มาตรา 113 อันเป็นกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจที่ศาลจะพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว การวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ตามมาตรา 108 (1)-(7) ประกอบคือ

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด
- (3) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (5) จำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่
- (7) ในกรณีที่จำเลยต้องชั่งตามหมายศาล ถ้ามีค่าคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการโจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณีศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่นั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วย

ก็ได้”

ศาลต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งโดยหลักแล้ว หากไม่มีความจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลไว้ก็ต้องปล่อยตัวไป เว้นแต่จะมีเหตุที่ต้องควบคุมตัวไว้และหากไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผลตามกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือของ คณิต ณ นคร (2555) คือกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้นที่ต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะหากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐก็ต้องปล่อยชั่วคราวผู้นั้นไป แต่ในทางปฏิบัติศาลมักเรียกประกันหรือหลักประกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผิดหลักกฎหมายในเรื่องการปล่อยชั่วคราว เพราะโดยหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมาย เป็นการให้โอกาสแก่จำเลยในการแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้นจำเลยจึงต้องได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และต้องมีเสรีภาพอยู่จนกว่าศาลจะพิจารณาและพิพากษาให้จำคุก

ในการศึกษาจากบทบัญญัติการปล่อยชั่วคราวนั้น การอนุญาตให้ประกันส่วนใหญ่จะมีการเรียกประกันหรือหลักประกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับรองว่าเมื่อได้มอบหลักประกันดังกล่าวไว้กับรัฐแล้ว หากจำเลยนั้นไม่มาปรากฏตัวต่อศาลในวันนัด ก็จะต้องถูกริบทรัพย์นั้นไป เพราะศาลเองก็ไม่สามารถกำหนดตัวเงินไว้เป็นหลักประกัน การกำหนดตัวเงินซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจไว้เป็นเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นการก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม เพราะในสังคมย่อมมีทั้งคนที่ฐานะ

ทางเศรษฐกิจดีหรือคนรวยและคนที่ฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีหรือคนจน หากคนจนถูกดำเนินคดีและการปล่อยชั่วคราวต้องใช้หลักประกัน ก็จะทำให้โอกาสที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้นยากขึ้น

การปล่อยตัวชั่วคราวโดยการเรียกหลักประกันนั้น กฎหมายบัญญัติว่าจะเรียกเงินจนเกินควรแก่กรณีได้ ในทางปฏิบัติเกิดปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากไม่มีการนำบทบัญญัติของกฎหมายและแนวทางปฏิบัติมาใช้ให้เกิดผลในการสร้างความเสมอภาคอย่างแท้จริง เห็นได้จากการที่ศาลแต่ละศาลมีการกำหนดบัญชีราคาหลักทรัพย์หรือบัญชีราคาหลักประกันเบื้องต้นที่จะใช้ในการประกันตัวจำเลยในความผิดฐานต่าง ๆ ไว้เพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติของผู้มีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้การกำหนดวงเงินประกันที่ตายตัวสำหรับการกระทำความผิดโดยไม่ดูรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมแห่งคดีและฐานะของจำเลย รวมถึงโอกาสที่จำเลยจะหลบหนี ย่อมมีผลทำให้ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราวไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดวงเงินประกัน หากมิได้กำหนดมาตรฐานไว้อาจเกิดปัญหาการใช้ดุลพินิจที่ลักลั่นและไม่เป็นธรรมแก่จำเลยทุกฐานะ

2. ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

เจตนารมณ์แห่งกฎหมายการปล่อยชั่วคราวถือหลักว่า จำเลยทุกคนพึงได้รับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีได้ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติไว้ ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า

บุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ทั้งนี้ เพื่อมิให้คน บริสุทธิ์ต้องถูกลงโทษ ซึ่งสอดคล้องกับหนังสือของ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์ (2553) คือแม้ผู้กระทำจะเป็นผู้ผิด การปฏิบัติต่อบุคคลผู้กระทำความผิดต้องเป็น ไปอย่างเป็นธรรม ไม่โหดร้ายทารุณ หรือละเมิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขา หากจำเลยไม่ได้รับ อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก็เท่ากับว่าจำเลยต้องถูก คุมขังทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความพิพากษาว่าเขากระทำความ ผิด ดังนั้นจำเลยก็ควรจะมีสิทธิได้รับการปฏิบัติอย่าง ผู้บริสุทธิ์ โดยมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหว ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงได้บัญญัติเรื่อง การปล่อยชั่วคราวไว้โดยให้จำเลยมาปรากฏตัว ต่อศาลตามที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันหรือตาม กำหนดนัด หรือหมายเรียก หากในภายหลังศาล พิพากษาพิจารณาแล้วว่าจำเลยกระทำความผิดจริงก็ต้อง มีตัวจำเลยในการบังคับโทษ จึงเกิดมาตรการบังคับ ให้ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน หรือมีประกัน และหลักประกันด้วยก็ได้ก่อนที่จะศาลจะปล่อยชั่วคราว จำเลยไป

การที่กฎหมายกำหนดหลักประกันที่มี คุณค่าทางเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราว โดยไม่คำนึงถึงหลักกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐควบคุม ตัวบุคคลได้เฉพาะกรณีมีเหตุจำเป็นเท่านั้น เป็นการ ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการได้รับการ ปล่อยตัวชั่วคราว คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ย่อมไม่ได้รับการปล่อยตัวเพียงเพราะการไม่สามารถ หาหลักประกันมาได้ กฎหมายไทยควรมีการอนุญาต ให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้หลักประกันอื่นที่ไม่ใช่ตัวเงิน หรือสินทรัพย์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น เช่น การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนประกัน หรือหลักประกันได้ ทั้งนี้เพื่อให้ศาลสามารถใช้

ดุลพินิจให้เหมาะสมกับประเภทคดีและจำเลยแต่ละ รายไปเพื่อลดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในการได้ รับการปล่อยตัวชั่วคราวและเป็นการเพิ่มโอกาสให้ จำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีให้มีโอกาสได้รับ การปล่อยตัวเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มา ใช้กับการปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยการอนุญาตให้ จำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีสามารถยื่นคำร้อง ขอให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการหาประกัน หรือหลักประกันมาให้ศาลเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ของจำเลยที่ไม่สามารถหาหลักประกันมาได้ กรณี อาจเกิดคำถามขึ้นว่าคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีที่ สามารถหาประกันหรือหลักประกันมาได้ แต่อยาก ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนการหาประกันหรือ หลักประกันจำสามารถใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ได้หรือไม่ หากไม่อนุญาตให้ใช้อาจเกิดปัญหาความ ไม่เท่าเทียมกัน สำหรับประเด็นนี้ตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่ง แก้ไขใหม่ โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2558 บัญญัติว่า “ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อย ชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือ ภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้า ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อ ผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่าง ร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น” กฎหมาย

ยังมิได้ระบุชัดเจนว่าจำเลยประเภทใดที่สามารถใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนหลักประกันได้ ดังนั้น จำเลยประเภทใดก็ได้ มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือไม่ดีก็ได้ หากเข้าเงื่อนไขและที่สำคัญคือต้องยินยอมก็สามารถใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ได้

### 3. ปัญหาการหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา

ในปัจจุบันเกิดปัญหาการหลบหนีประกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งหลังจากที่ศาลพิจารณามีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญาแล้ว จะเรียกประกันหรือหลักประกันตามอัตราโทษจำคุกที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย โดยรัฐไม่ได้มีหลักประกันอะไรเลยที่สามารถจะเป็นประกันได้ว่าจำเลยจะไม่หลบหนี แต่พอถึงกำหนดวันนัดให้มาศาลจำเลยบางคนได้หลบหนีไป ไม่มาตามกำหนดนัด ศาลก็ต้องดำเนินการริบเงินประกัน ซึ่งไม่ใช่เจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะรัฐไม่ได้ต้องการทรัพย์สิน แต่ต้องการตัวจำเลยเข้ามาในกระบวนการยุติธรรม

ตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งแก้ไขใหม่บัญญัติเรื่องการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ โดยเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการหลบหนีหรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น อันเป็นการป้องกันการหลบหนีได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งหลักเกณฑ์การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซีต้า ธนฐิติวงศ์ (2553) คือ

1. กฎหมายมลรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐจอร์เจียได้นำการควบคุมจำเลยโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (electronic monitoring) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม ในขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษา (pre-trial) ดังนี้

ประมวลกฎหมายของจอร์เจีย ลักษณะที่ 17 บทที่ 6 มาตรา 1.1 ได้วางหลักเกณฑ์การปล่อยตัวจำเลยในระหว่างการพิจารณาที่ต้องใช้การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้ถ้าปรากฏแก่ศาลว่า จำเลยอยู่ในเขตอำนาจศาลนั้นเป็นผู้มีความเหมาะสมที่จะใช้โปรแกรมการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนมีคำพิพากษาเป็นอำนาจของศาลที่สามารถใช้ดุลพินิจตัดสินและให้สิทธิจำเลยที่มีคุณสมบัติตามประมวลกฎหมายในส่วนนี้ปล่อยตัวไปภายใต้โปรแกรมการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนมีคำพิพากษาได้ ผู้พิพากษาเท่านั้นที่มีอำนาจในการใช้โปรแกรมการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนมีคำพิพากษา ถ้าผู้พิพากษานั้นมีเขตอำนาจในการคุมขังความผิดที่เกิดขึ้นและจำเลยก็มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการคุมขังภายใต้ อนุมาตรา E ของประมวลกฎหมายมาตรา 17-6-1 เมื่อศาลซึ่งมีเขตอำนาจได้คุมขังจำเลยแล้วได้กำหนดว่า จำเลยเป็นผู้มีคุณสมบัติที่จะได้ประกันตัวตามอนุมาตรา E ของประมวลกฎหมาย 17-6-1 และได้ขีดใช้เงินตามที่กำหนดในการปล่อยจากที่คุมขังแล้วศาลจะแจ้งไปยังเจ้าพนักงานว่าจำเลยจะถูกปล่อยในเงื่อนไขโปรแกรมการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนมีคำพิพากษา

ส่วนคุณสมบัติที่จะได้ประกันตัวตามอนุมาตรา อี ของประมวลกฎหมายมาตรา 17-6-1 ที่ศาลอนุญาตให้ประกันตัวได้ถ้าพบว่า

1) ผู้ต้องหาไม่มีความเสี่ยงที่จะหลบหนีจากเขตอำนาจศาลหรือจะไปปรากฏตัวต่อศาลเมื่อศาลต้องการ

2) ผู้ต้องหาไม่คุกคามหรือเป็นอันตรายต่อบุคคลใด ๆ ทรัพย์สินใด ๆ ในชุมชน

3) ผู้ต้องหาไม่มีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดร้ายแรงในระหว่างพิจารณาและ

4) ผู้ต้องหาไม่มีความเสี่ยงที่จะทำการข่มขู่พยานหรือทำการขัดขวางใด ๆ ต่อการจัดการความยุติธรรม

## 2. กฎหมายอังกฤษ

การควบคุมจำเลยโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศอังกฤษอาจเรียกว่า The Home Detention Curfew (HDC) โดยการปล่อยชั่วคราวในขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษา (pre-trial) ตาม The Bail Act 1976 มีหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ดังนี้

ในการปล่อยชั่วคราวมาตรา 3(6) กำหนดให้บุคคลที่ได้รับการประกันตัวอาจถูกกำหนดให้ปฏิบัติตามด้วยข้อกำหนดก่อนปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลังจากนั้น เนื่องจากปรากฏต่อศาลว่าเป็นการจำเป็นเพื่อประกันว่า บุคคลนั้นยินยอมให้คุมขังโดยจะไม่กระทำความผิดขณะให้ประกันตัวและจะไม่รบกวนพยานหรือกระทำการอื่นเป็นการขัดขวางแนวทางการปฏิบัติเพื่อความยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับตนเองและคนอื่นหรือจุดมุ่งหมายที่จะสามารถสอบสวนหรือรายงานทำให้ช่วยเหลือศาลพิจารณาเกี่ยวกับความผิด ซึ่งก่อนกำหนดเวลาเพื่อการคุมขังเขาจะได้รับการสัมภาษณ์จากที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อกำหนดที่กำหนดตามมาตรา 3(6) นั้นรวมถึงข้อกำหนดการควบคุมตัวโดยเครื่องมือ

อิเล็กทรอนิกส์ด้วย ซึ่งการกำหนดข้อกำหนดการควบคุมตัวโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มีเงื่อนไขเพิ่มเติมแบ่งเป็นกรณีตามมาตรา 3AA เป็นกรณีบุคคลซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ตามมาตรา 3AB นั้นเป็นกรณีบุคคลอื่น ๆ ส่วนมาตรา 3AC นั้นใช้กับทุกกรณี ซึ่งข้อกำหนดการควบคุมตัวโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 3AA ถึงมาตรา 3AC ดังกล่าวนั้น หมายถึง ข้อกำหนดที่กำหนดเพื่อจุดมุ่งหมายเป็นการประกันด้วยการควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดอื่นที่กำหนดเป็นเงื่อนไขในการประกันตัว

เงื่อนไขการกำหนดให้ใช้การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการให้ประกันตัวกรณีเด็กและเยาวชน

มาตรา 3AA การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปฏิบัติตามเงื่อนไขการประกันตัว

(1) การร้องขอให้ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ศาลจะไม่กำหนดให้ใช้ในเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(2) เงื่อนไขแรกคือเด็กหรือเยาวชนได้อายุ 12 ปีบริบูรณ์แล้ว

(3) เงื่อนไขที่สองคือ

(a) เด็กหรือเยาวชนที่ถูกทำโทษต้องกระทำความผิดร้ายแรงหรือความผิดเกี่ยวกับเพศหรือความผิดที่มีโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ซึ่งมีโทษจำคุก 14 ปีหรือมากกว่า

(b) เขาถูกจับเพราะได้กระทำความผิดหนึ่งครั้งหรือมากกว่าในความผิดที่มีโทษจำคุกกับความผิดอื่นที่

มีโทษจำคุกที่เขาได้ทำในขณะที่ถูก  
จำคุกอยู่

(i) จำนวนหรือ

(ii) ถ้าเขาทำความผิดทำซึ่งเป็น  
เหตุให้เขาถูกจับซ้ำอีกใน  
ขณะที่อยู่ในประกันหรืออยู่  
ในที่พักอาศัยของท้องถิ่น

- (4) เงื่อนไขที่สามคือศาลเห็นว่าเป็นข้อ  
กำหนดจำเป็นสามารถทำได้ภายใต้  
การจัดการสำหรับการควบคุมโดย  
เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ปล่อย  
ให้ประกันตัวซึ่งสามารถใช้ได้ใน  
แต่ละพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง
- (5) เงื่อนไขที่สี่คือ คณะทำงานที่  
ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ  
นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ตำรวจ  
และบุคคลที่แต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ที่  
ดูแลทางด้านสุขภาพ และหัวหน้า  
ฝ่ายดูแลด้านการศึกษา รวมเรียกว่า  
a youth offending team (คณะ  
ทำงาน) ได้แจ้งต่อศาลว่ามีความเห็น  
ในการวางข้อกำหนดให้ควบคุมโดย  
เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้นเหมาะ  
สมในกรณีเด็กหรือเยาวชนนี้
- (6) ส่วนเงื่อนไขการกำหนดให้ใช้การ  
ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์  
ในการให้ประกันตัวกรณีบุคคลอื่น ๆ  
นั้น ศาลจะไม่วางข้อกำหนดการ  
ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์  
กับบุคคลซึ่งอายุครบ 17 ปีบริบูรณ์  
ยกเว้นเข้าเงื่อนไขดังต่อไปนี้

เงื่อนไขแรกคือ ศาลเห็นว่าไม่วางข้อกำหนด  
การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แล้ว บุคคล  
นั้นจะไม่ได้รับการประกันตัว

เงื่อนไขที่สองคือ ศาลเห็นว่าเป็นข้อกำหนด  
จำเป็นสามารถทำได้ภายใต้การจัดการสำหรับการ  
ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ปล่อยให้  
ประกันตัวซึ่งสามารถใช้ได้ในแต่ละพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่  
ที่เกี่ยวข้อง

เงื่อนไขที่สามคือ ถ้าเป็นกรณีบุคคลซึ่งอายุ  
17 ปี คณะทำงาน (a youth offending team)  
ต้องได้แจ้งความต่อศาลว่ามีความเห็นในการวาง  
ข้อกำหนดให้ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้น  
มีความเหมาะสมในกรณีนี้

นอกจากนี้ เงื่อนไขทั่วไปของการกำหนด  
ให้ใช้การควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ใน  
การให้ประกันตัว กรณีที่ศาลวางข้อกำหนดให้การ  
ควบคุมโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นเงื่อนไขของ  
การประกันตัวข้อกำหนดนั้นต้องรวมถึงข้อกำหนด  
ความรับผิดชอบเนื่องจากการควบคุม แต่บุคคลนั้น  
อาจไม่ต้องรับผิดชอบในการควบคุมตัวโดยเครื่องมือ  
อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ซึ่งประกันตัวยกเว้นที่กำหนดไว้  
เฉพาะในคำสั่งของรัฐมนตรี

### อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการนำเครื่องมือ  
อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมผู้ต้องโทษในขั้นตอน  
ก่อนมีคำพิพากษาของกระบวนการยุติธรรมใน  
ต่างประเทศโดยมลรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา  
ประเทศอังกฤษ ซึ่งในประเทศไทยนั้นก็ได้มีการเริ่ม  
นำมาใช้บางขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมแล้ว  
โดยหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรมของไทยที่  
นำมาใช้คือกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เป็น

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหน่วยงานแรกที่ได้นำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิดในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมคุมประพฤติ (2558) โดยกรมคุมประพฤติได้ดำเนินโครงการนำร่อง การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนในระบบงานคุมประพฤติ ปีงบประมาณ 2556

คุณสมบัติของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ จะมีอุปกรณ์ส่งสัญญาณแผ่ไว้มีความทนทานสูงและกันน้ำได้มีระบบการแจ้งเตือนเมื่อออกนอกพื้นที่หรือเข้าพื้นที่ที่กำหนดหากมีการทำลายอุปกรณ์ การตัดขาดหรือตกกระแทกอย่างรุนแรงจะแจ้งเตือนไปยังเจ้าหน้าที่ส่งข้อมูลแบบเรียลไทม์ไปยังศูนย์ควบคุมเพื่อให้เจ้าหน้าที่รับทราบเหตุการณ์ได้อย่างทันทั่วที่ติดตามสัญญาณด้วยระบบจีพีอาร์เอสและระบบดาวเทียมค้นหาที่อยู่ได้ทุกที่ทุกเวลาเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์และสมาร์ตโฟนได้ บางรุ่นสามารถใส่ซิมการ์ดโทร.เข้าและรับสายได้ โดยจะมีราคาตั้งแต่ 10,000 - 25,000 บาท โดยขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมผู้รับบริการทุกประเภทของกรมคุมประพฤติ และจะสิ้นสุดระยะเวลาโครงการในวันที่ 26 มีนาคม 2557 ซึ่งปรากฏว่า ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการติดตามดูแลผู้กระทำความผิดในชุมชนด้วยดี โดยยังไม่ปรากฏว่ามีผู้กระทำความผิดที่ฝ่าฝืนเงื่อนไข การคุมประพฤติโดยเจตนาแต่อย่างใด ประกอบกับผู้มีความอำนาจในการสั่งใช้บริการของกรมคุมประพฤติ อาทิ ศาลยุติธรรม คณะกรรมการพิจารณาพักการลงโทษ จำคุก และคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดฯ ได้มีคำสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์กับผู้กระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง โดยตระหนักถึงประโยชน์ของการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้

ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน ในการรักษาความปลอดภัยให้แก่สังคมและประโยชน์ในการติดตามแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

หากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวในคดีที่เข้าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ก็จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีที่ตกเป็นจำเลยมีโอกาสดำเนินการปล่อยตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจจะ เพ็งดิษฐ์ (2531) คือข้อดีของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดสามารถปรับใช้กับผู้กระทำความผิดได้อย่างเฉพาะรายและซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมนทิพย์ จิตสว่าง และ วิฑิตยา เพชรมนู (2549) คือประโยชน์ของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดซึ่งจะแก้ปัญหาของความไม่เท่าเทียมกันในสังคมได้ เพราะไม่ว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีหรือผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ก็มีโอกาสดำเนินการปล่อยตัวชั่วคราวได้ทั้งนั้น ทั้งนี้ ยังเป็นการป้องกันไม่ให้จำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหลบหนีไปได้อีกทางหนึ่งด้วย

แนวทางการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวจำเลยสำหรับประเทศไทย การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับจำเลยนั้น ได้มีประกาศในราชกิจจานุเบกษา พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2558 ในส่วนที่เกี่ยวกับการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวโดยมีสาระสำคัญดังนี้ ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวนั้นยินยอม ศาลจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกล่อลวงชั่วคราวก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น และมีข้อยกเว้นสำหรับกรณีที่ถูกปล่อยชั่วคราวนั้นมิอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม ศาลจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น และหลักการที่สำคัญอีกประการก็ยังคงมีอยู่คือ “จะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้”

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายประกาศใช้แล้ว แต่ยังไม่เห็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติที่แน่ชัด อาจส่งผลกระทบในทางปฏิบัติได้ ผู้ศึกษาเห็นว่า หากมีการนำหลักเกณฑ์ในการควบคุมจำเลยโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ตามประมวลกฎหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาปรับใช้น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทยเนื่องจากหลักกฎหมายในเรื่องการปล่อยชั่วคราวใกล้เคียงกับของไทย โดยศาลอาจกำหนดหลักเกณฑ์ในการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมจำเลยในชั้นก่อนมีคำพิพากษาดังนี้

1. ผู้มีอำนาจในการส่งอนุญาตให้ใช้การควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์จำเลยคือ ศาลที่มีเขตอำนาจในการตัดสินคดี

2. การที่ศาลจะส่งอนุญาตให้ควบคุมจำเลยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือไม่นั้น เป็นดุลพินิจของศาลเท่านั้น

3. ก่อนที่จะอนุญาตให้จำเลยใช้ควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ศาลต้องไต่สวนก่อนพิจารณาตามฐานความผิด อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของจำเลยแต่ละรายเป็นกรณีไป หรือกรณีที่ศาลเห็นสมควร

จะไต่สวนหรือไม่ก็ได้ เพราะหากกำหนดให้มีการไต่สวนทุกคดีที่ขอใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ย่อมกระทบต่อการทำงานของศาล

4. จำเลยที่มีสิทธิใช้การควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นผู้มีความเหมาะสม กล่าวคือจำเลยต้องไม่มีความเสี่ยงที่จะหลบหนีจากเขตอำนาจศาลหรือจะไปปรากฏตัวต่อศาลเมื่อศาลต้องการ ไม่คุกคามหรือเป็นอันตรายต่อบุคคลใด ๆ และทรัพย์สินใด ๆ ในชุมชน ไม่มีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดร้ายแรงในระหว่างพิจารณา ไม่มีความเสี่ยงที่จะทำการข่มขู่พยานหรือทำการขัดขวางใด ๆ ต่อการจัดการความยุติธรรม ซึ่งมีความใกล้เคียงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 และ มาตรา 108/1 ของประเทศไทย

5. หน่วยงานที่รับผิดชอบเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ในกฎหมายมลรัฐจอร์เจีย ผู้จัดทำให้บริการการควบคุมจำเลยโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้นคือบุคคลหรือองค์กร แต่สำหรับประเทศไทย ผู้ศึกษาเห็นว่าในช่วงแรกศาลยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ ในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งการติดตั้ง การตรวจสอบการควบคุม เป็นต้น ซึ่งอาจต้องให้เอกชนเข้ามาดำเนินการในส่วนนี้ก่อน แล้วจึงพัฒนาบุคลากรของศาลต่อไป

6. ประเด็นเรื่องค่าใช้จ่ายในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้น ในต่างประเทศจำเลยที่ขอใช้โปรแกรมการควบคุมด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย แต่สำหรับประเทศไทยนั้น ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ.2558 มาตรา 7 “กำหนดให้เมื่อครบสาม

นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คณะรัฐมนตรีจัดให้มีการประเมินความคุ้มค่าและภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใด ตามมาตรา 108 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรให้เก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่ใช้อุปกรณ์ดังกล่าว ให้กำหนดอัตราค่าใช้จ่าย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องมีช้อยกเว้นในการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ที่ไม่มียุติบัตรหรือประกันตัวจะชำระด้วย” ดังนั้นในเรื่องภาระค่าใช้จ่ายในช่วงแรกศาลต้องรับภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ให้จำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีไปก่อน สำหรับจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีก็ให้ชำระค่าใช้จ่ายตามปกติ โดยในช่วงแรกอาจต้องขอความร่วมมือจากกรมคุมประพฤติในการขอยืม/เช่า เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการใช้งาน

7. การหลบหนี ในกรณีการให้ประกันตัว หากจำเลยหลบหนีศาลก็จะออกหมายจับ สำหรับกรณีศาลให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปล่อยชั่วคราวจำเลยแล้ว หากจำเลยหลบหนีศาลก็ต้องออกหมายจับในทันทีเช่นกัน เพราะถือว่าการให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปล่อยชั่วคราวก็เป็นการประกันประเภทหนึ่งเช่นเดียวกัน

โดยในมาตรา 117 วรรคสองที่แก้ไขใหม่ได้กำหนดบทสันนิษฐานไว้ด้วยว่า “ในกรณีที่มิคำสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดตามมาตรา 108 วรรคสามกับผู้ต้องหาหรือจำเลยใด ถ้าปรากฏว่าอุปกรณ์ดังกล่าวถูกทำลายหรือทำให้ใช้การไม่ได้ไม่ว่าโดยวิธีใดให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นหนีหรือจะหลบหนี”

## ข้อเสนอแนะ

การกำหนดประเภทของการประกัน และหลักประกันก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคกัน เพราะจำเลยแต่ละคนย่อมมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่ากัน เกิดความเหลื่อมล้ำในทางปฏิบัติ หากศาลเรียกหลักประกันจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมสามารถหาหลักประกันมาให้ศาลได้ทันเวลาที่กำหนด แต่หากจำเลยมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีย่อมไม่สามารถหาหลักประกันมาได้ ทำให้ไม่ได้รับโอกาสในการปล่อยตัวชั่วคราว ทำให้สูญเสียอิสรภาพไปชั่วคราวและไม่สามารถแสวงหาพยานหลักฐานมาต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้ การปล่อยชั่วคราวเป็นสิทธิที่จำเลยสามารถร้องขอได้ แต่การส่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดีของศาลที่ต้องพิจารณาตามพฤติการณ์แห่งคดีและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่จำเลยควรได้รับประกอบกับผลร้ายที่อาจเกิดขึ้นหากจำเลยหลบหนีหรือไปกระทำความผิดกฎหมายอีก

เนื่องจากปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของไทยได้มีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการบังคับในบางหน่วยงานและมีกฎหมายบัญญัติให้นำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวแล้ว ประกอบกับศาลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการปล่อยตัวชั่วคราวมักจะใช้ดุลพินิจโดยมีประกันและหลักประกันเป็นเงื่อนไขในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเสียเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นมาตรการในการยับยั้งการหลบหนีของจำเลย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาหลายประการและส่งผลกระทบต่อจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ รัฐจึงต้องมีทาง

เลือกให้กับกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเพื่อให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งหากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวก็จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ไม่มากนัก

การนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวนั้น แม้ขณะนี้ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2548 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 มิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ไว้โดยตรง แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสามบัญญัติว่า “ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น” ดังนั้น การกำหนดให้จำเลยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นการกระทำเพื่อป้องกันการหลบหนีของจำเลยตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายดังกล่าวนั่นเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวได้

แต่อย่างไรก็ตาม การใช้เครื่องมือ

อิเล็กทรอนิกส์อาจกระทบหรือเกิดความไม่สะดวกต่อการใช้ชีวิตประจำวันของจำเลยได้ จึงสมควรที่จะนำมาใช้กับจำเลยที่สมัครใจและให้ความยินยอมในการใช้จริง ๆ เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามตอนท้ายของบทบัญญัติในมาตรา 108 วรรคสามที่แก้ไขใหม่นั้น ขณะเดียวกันอาจจะมีประเด็นที่ว่า เป็นการไม่เหมาะสมหรือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหากใช้เครื่องนี้ติดตัวจำเลยที่ถูกปล่อยตัวชั่วคราวตลอดเวลาจะกลายเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวหรือไม่ ประเด็นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือละเมิดความเป็นส่วนตัวเพราะก่อนใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์จำเลยได้ให้ความยินยอมแล้ว การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ย่อมดีกว่าการเข้าไปอยู่ในเรือนจำ ด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มีคุณสมบัติสำคัญที่สามารถนำมาใช้กับมาตรการและเงื่อนไขที่ศาลกำหนดได้ เช่น การห้ามออกนอกเขตพื้นที่ที่กำหนดการห้ามเข้าเขตพื้นที่ที่กำหนดการจำกัดความเร็วของผู้ขับขี่ยานพาหนะและการติดตามเพื่อให้ทราบตำแหน่งที่อยู่ของผู้กระทำผิดเพื่อเฝ้าระวังป้องกันไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ดังนั้นหากมีการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้กับกระบวนการปล่อยตัวชั่วคราวของกฎหมายไทย ก็จะทำให้จำเลยทุกคนมีโอกาสได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวมากขึ้น และศาลเองก็จะมีเครื่องยืนยันว่าในการดำเนินการพิจารณาคดีจะมีตัวจำเลยมาศาล หรือหากจำเลยหลบหนีหรือมีพฤติกรรมส่อไปในทางว่าจะหลบหนีไม่มาศาล ก็สามารถที่จะทราบตำแหน่งที่อยู่ของบุคคลนั้นได้ทันที อันเป็นการง่ายต่อการติดตามนำตัวจำเลยนั้นมาศาล ทั้งยังไม่เป็นภาระแก่จำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดี ไม่มีหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว ทั้งยังเป็นการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันให้แก่บุคคล

ทุกคนไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีฐานะอย่างไร

ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้นำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวโดยมีสาระสำคัญดังนี้

### 1. คำนิยาม

“เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า เครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ อุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง ที่อยู่ของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว

2. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราว มีดังนี้

2.1 ประเภทคดีให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

1) คดีความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และคดีนั้นศาลลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี

2) คดีที่เป็นความผิดอันยอมความได้

3) คดีที่กระทำความผิดโดยประมาท

4) คดีในความผิดอื่นที่ศาลเห็นสมควร

2.2 ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การจำกัดการเดินทาง การห้ามออกจากบ้านในเวลาที่กำหนด ควบคุมไปกับการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

2.3 ระยะเวลาในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ศาลต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของจำเลยแต่ละรายไป

2.4 กระบวนพิจารณาของศาล ก่อนที่ศาลจะสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปล่อย

ตัวชั่วคราวจำเลยในคดีอาญาในชั้นพิจารณาของศาล ศาลต้องพิจารณาข้อมูลของจำเลย ลักษณะของการกระทำความผิด ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายหรือสังคม และความยินยอมของจำเลยด้วย

2.5 การเพิกถอนคำสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อศาลสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปล่อยตัวชั่วคราวแก่จำเลย และได้มีการกำหนดเงื่อนไขอย่างใดแล้ว หากความปรากฏต่อศาลว่าจำเลยฝ่าฝืนหรือละเมิดเงื่อนไขหรือกระทำความผิดอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด จำเลยต้องกลับเข้ามาสู่การคุมขังทันที

3. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาสั่งอนุญาตหรือไม่

3.1 จำเลยมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี หรือเป็นผู้ที่ไม่สามารถหาหลักประกันมาให้เพียงพอ และ

3.2 ร้องขอใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แทนหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวโดยสาบานตนแล้วว่าจะมาตามกำหนดนัด

3.3 ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

4. มีข้อยกเว้นในการใช้กับบุคคลที่มีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น

5. ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการปล่อยชั่วคราวนี้ รัฐหรือจำเลยอาจเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดหรือบางส่วนโดยให้ศาลพิจารณาตามความเหมาะสมของจำเลยแต่ละคนเป็นราย ๆ ไป เพราะจำเลยบางรายที่ขอใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นี้เป็นผู้ที่มีฐานะทาง

เศรษฐกิจที่ไม่ดีเยี่ยมไม่มีเงินที่จะมาเสียค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

6. ข้อเสนอพื้นฐาน ถ้ามีการทำลายเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ให้สนนินฐานไว้ก่อนว่าจำเลยนั้นหนีหรือจะหลบหนีและให้เสียค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นขึ้นด้วยเพื่อเป็นการป้องปรามให้ผู้รักษา ดูแล เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์นั้นเสมอวิญญูชนพึงรักษาของตน

7. เสนอให้เพิ่มเติมฐานความผิดกรณีการหลบหนีในระหว่างให้ปล่อยตัวชั่วคราวให้มีโทษจำคุก เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเกรงกลัวต่อโทษทางอาญาดังนี้เพิ่มประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสี่ “หากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไม่ว่าโดยวิธีใดก็ตามให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีคำสั่งศาล”

8. หลังจากศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแล้ว ควรมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ อาจเรียกได้ว่าเป็นการคุมประพฤติระหว่างถูกพิจารณาคดี ซึ่งควรติดตามดูความประพฤติของผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าไปก่อเหตุร้ายใด ๆ หรือไม่ หรือไปยุ่งเหยิง รบกวน พยานหรือผู้เสียหายหรือไม่ หรือจะหลบหนีหรือไม่ หากพบว่ามีความผิดดังกล่าวก็ต้องรายงานให้ศาลทราบโดยเร็วเพื่อพิจารณาเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

## เอกสารอ้างอิง

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). คำอธิบาย หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนพิจารณา (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ : จีรรัชการพิมพ์.
- กระทรวงยุติธรรม. (2558). รายงานการศึกษาการเตรียมความพร้อมในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการคุมประพฤติ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา กรมคุมประพฤติ.
- กรมคุมประพฤติ. (2558). รายงานสรุปผลโครงการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิดในระบบงานคุมประพฤติ ประจำปีงบประมาณ 2558. กรุงเทพฯ: กลุ่มควบคุมและสอดส่อง สำนักพัฒนาการคุมประพฤติ.
- คณิต ณ นคร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ชีต้า ธนฐิติวงศ์. (2553). การควบคุมผู้ต้องโทษโดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ณรงค์ ใจหาญ. (2547). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- เบ็ญจะ เพ็งดิษฐ์. (2531). **การควบคุมผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. (2539). **การใช้ดุลยพินิจในการปล่อยชั่วคราว**. ดุลพาห เล่ม 4 ปีที่ 43.
- สุรินทร์ มากชูชิต. (2555). **ระบบการปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนนทิพย์ จิตสว่าง และจิตติยา เพชรมณี. (2549). **โครงการติดตามประเมินผลการนำระบบการควบคุมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำผิด**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.